וְיֵשׁ לוֹ לְמוכר עָלָיו דִּין **אוֹנָאָה** בְּאוֹפֶן שֶׁהִיא בְּמַעוֹת פְּחוֹת שִׁישִׁית מִשְׁוּוִי הַחֵפֶץ, וִיכוֹל לַתְּבוֹעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַמָּעוֹת הַחֲסֵרוֹת. וּבְיֹאֵר רַבָּה אֶת טַעְמֵי הַדִּין, הַטַּעַם לָכֵן שֶׁקָּנָה אֶת הַחֵפֶץ **אַף עַל גַּב דְּלֹא** קָפִיד הַמּוֹכֵר לְשָׁאוֹל אוֹתוֹ, וְהֵרִי כֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה, מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּלֹא קָפִיד הַמּוֹכֵר לְשָׁאוֹל כְּמַה מָעוֹת הֵם, קָנָה הַלּוֹקֵחַ, דְּכִי **חֲלִיפִין** דָּמֵי – שֶׁנִּחְשָׁבִים הַמָּעוֹת כְּמוֹ קִנְיַן חֲלִיפִין שֶׁמּוֹעִיל אַף בְּלֹא מְשִׁיכָה. וְהַטַּעַם לָכֵן שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו – לְמוכר עַל הַלּוֹקֵחַ דִּין **אוֹנָאָה**, מִשּׁוּם דְּמִכּוֹר לֵי **בְּאֵלּוּ** קָאָמַר לֵיהּ – שֶׁאָמַר לוֹ 'מְכוֹר' שֶׁאֵינוֹ לְשׁוֹן חֲלִיפִין, אֶלָּא מַשְׁמָע שֶׁלֹּא נִתְרַצָּה לְמכור אֶת הַחֵפֶץ אֶלָּא בְּשׁוִיו.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה שְׁרֵבִי אַבָּא נָחְלַק עַל רַבָּה בְּדַעַת רַב הוּנָא בְּעִנְיַן הָאוֹנָאָה: **רַב אַבָּא אָמַר** בְּשֵׁם **רַב הוּנָא**, אִם אָמַר לוֹ הַלּוֹקֵחַ **מְכוֹר לִי** אֶת הַחֵפֶץ **בְּאֵלּוּ** הַמָּעוֹת שֶׁעִמִּי, **קָנָה**, וְאַף **אֵין** לוֹ לְמוכר עָלָיו דִּין **אוֹנָאָה**, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַמּוֹכֵר לֹא הִקְפִּיד, נִמְצָא שֶׁהִסְכִּים לְמכרוֹ בְּכָל מְחִיר.

הַגְּמָרָא מְסַתְּפֶקֶת אֵיךְ הַדִּין בְּהֵיפֶךְ, בְּחֲלִיפִין שֶׁהִקְפִּיד הַמּוֹכֵר שֶׁיִּהְיוּ שׁוִים כְּדֵמֵי הַמְּקוֹם: אַמְנָם **פְּשִׁיטָא** – דִּין פָּשׁוּט הוּא לָנוּ, וְכֵמוֹ שֶׁבֵּיאֵר רַב הוּנָא, שֶׁכְּאֲשֶׁר נוֹתֵן הַלּוֹקֵחַ **דָּמִים** עֲבוּר הַחֵפֶץ, **וְאֵין** הַמּוֹכֵר **מַקְפִּיד** עֲלֵיהֶן לִרְאוֹת אִם הֵם שׁוִים כְּדֵמֵי הַחֵפֶץ שֶׁלּוֹ, **הָא קָאָמְרִינַן דְּקָנֵי** – הֵרִי אָמַרְנוּ לְעֵיל שֶׁקָּנָה, **דְּכַחֲלִיפִין דָּמוּ**. אַךְ יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק, כַּאֲשֶׁר קוֹנֶה בְּתּוֹרַת **חֲלִיפִין**, שֶׁמַּחֲלִיף חֵפֶץ בְּחֵפֶץ אַחֵר, **וּמַקְפִּיד** הַמּוּשָׂךְ עֲלֵיהֶן – עַל הַחֵפֶץ שֶׁקִּיבֵּל שֶׁיִּהְיֶה שׁוֶה כְּדֵמֵי הַחֵפֶץ שֶׁלּוֹ, **מַאי** – מַה הַדִּין, הָאִם קָנוּ שְׁנֵיהֶם בְּמִשְׁיכַת הָאֶחָד, כְּדִין חֲלִיפִין, אוֹ שֶׁמָּא כֵּיוָן שֶׁמַּקְפִּיד עַל שׁוִיים הֵרֵי זֶה נֶחְשָׁב כְּקִנְיַן מָעוֹת, וּמָעוֹת אֵינָן קוֹנוֹת מִטַּלְטְלִין.

הַגְּמָרָא סְבוּרָה לְפַשּׁוֹט אֶת הַסֵּפֶק מֵהַבְּרַייְתָא: **אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, תָּא שְׁמַע, חֲרֵי שֶׁהָיָה תּוֹפֵשׁ פָּרָתוֹ וְעוֹמֵד בְּשׁוּק, וּבָא חֲבֵירוֹ וְאָמַר לוֹ פָּרָתְךָ לָמָּה הִבֵּאתָ לְשׁוּק, וְהִשִּׁיב לוֹ בַּעַל הַפָּרָה, לַחֲמוֹר אֲנִי צָרִיךְ**, וְלִכְךָ הִבֵּאתִי אֶת הַפָּרָה לְמוכרָהּ וּלְקַחַת תַּחְתֶּיהָ חָמוֹר, וְאָמַר לוֹ חֲבֵירוֹ יֵשׁ לִי חֲמוֹר שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לְךָ, וְהוֹסִיף לִשְׁאוֹל **פָּרָתְךָ בְּכַמָּה** תִּמְכוֹר, וְהִשִּׁיב **בְּכָךְ וְכָךְ**, וּבַעַל הַפָּרָה אַף הוּא שָׁאַל, **חֲמוֹרְךָ בְּכַמָּה** תִּמְכוֹר, וְהִשִּׁיבוֹ חֲבֵירוֹ **בְּכָךְ וְכָךְ** [בְּאוֹתוֹ הַסְּכוּם], אִם **מָשַׁךְ** בַּעַל **הַחֲמוֹר אֶת הַפָּרָה** כְּדֵי לְקָנוֹתָהּ, **וְלֹא הִסְפִּיק** בַּעַל **הַפָּרָה לִמְשׁוֹךְ אֶת הַחֲמוֹר עַד שֶׁמֵּת הַחֲמוֹר, לֹא קָנָה** בַּעַל **הַחֲמוֹר אֶת הַפָּרָה**. וְשָׁמַע מִינָּהּ מִבְּרַייְתָא זוֹ שֶׁכְּאֲשֶׁר קוֹנֶה בְּקִנְיַן **חֲלִיפִין** וּמַקְפִּיד עֲלֵיהֶן לִבְרר אֶת שׁוִיים, **לֹא** קָנָה בְּלֹא מְשִׁיכָה, וּמִשּׁוּם כֵּן, כֵּיוָן שֶׁהִקְפִּיד שֶׁתִּהְיֶה הַפָּרָה שׁוָה כְּדֵמֵי הַחֲמוֹר לֹא קָנָה אֶת הַחֲמוֹר בְּתּוֹרַת חֲלִיפִין, אֶלָּא בְּקִנְיַן מָעוֹת, שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה בְּמִטַּלְטְלִין. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא קָנָה אֶת הַחֲמוֹר, מִמֵּילָא אַף לֹא קָנָה אֶת הַפָּרָה שֶׁמִּשָּׁךְ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא קִיבְּלָה אֶלָּא בְּתּוֹרַת דָּמִים עַל הַחֲמוֹר.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה שֶׁרָבָא פּוֹשֵׁט אֶת הַסֵּפֶק מִסְּבָרָא לְאִידַךְ גִּיסָא, וְדוֹחֶה אֶת הָרְאָיָה מֵהַבְּרַייְתָא: **אָמַר רָבָא, אֲטוּ חֲלִיפִין בְּשׁוּפְטָנֵי עַסְקִינַן** – וְכִי קִנְיַן חֲלִיפִין הָאָמוּר בְּתוֹרָה, בְּשׁוֹטִים נֶאֱמַר, **דְּלֹא קָפְדֵי** – שֶׁאֵינָם מַקְפִּידִים לְדַעַת שֶׁהַחֵפֶץ שֶׁמְּקַבְּלִים יִהְיֶה שׁוֶה קִצַּת דָּמִים, שַׁייֵטֵב בְּעֵינֵיהֶם לִתֵּת אֶת הַחֵפֶץ שֶׁלָּהֶם כְּנֶגֶד, הַלְאָה וּדְאִי שֶׁאֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּשׁוֹטִים כְּאֵלּוּ, **אֶלָּא כָּל חֲלִיפִין מִיקַּפֵּד קָפְדֵי** – כֵּן מַקְפִּידִים עַל שׁוִיים, **וְקָנָה** – וּמִכֹּל מָקוֹם קוֹנִין בַּחֲלִיפִין, וְלִכְךָ אַף כְּאֵן אֵין לְהִסְתַּפֵּק וּלוֹמַר שֶׁבְּמַקְפִּיד עַל שׁוִיו אֵינוֹ קוֹנֶה בְּקִנְיַן חֲלִיפִין. **וְהָכָא בְּמַאי עַסְקִינַן** – וּמַה שֶּׁשָּׁנִינוּ בְּבְרַייְתָא שֶׁבְּלֹא הִסְפִּיק לְמִשְׁכּוֹ לֹא קָנָה, אֵין זֶה מִשּׁוּם שֶׁמַּקְפִּיד, אֶלָּא בְּכֵגוֹן **דְּאָמַר** לֵיהּ נִחְלִיף בֵּינַיִם אֶת הַחֲמוֹר שֶׁלִּי **בְּפָרָה** וְטָלָה שֶׁלְּךָ, **וּמָשַׁךְ אֶת הַפָּרָה וַעֲדַיִין לֹא מָשַׁךְ אֶת הַטָּלֶה, דְּלֹא הֲוָה לֵיהּ מְשִׁיכָה מֵעִיקָּרָא** – שֶׁאֵין זוֹ מְשִׁיכָה מוּשְׁלֶמֶת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא מָשַׁךְ הַכֹּל, וְלִכְךָ לֹא קָנָה בְּמְשִׁיכָה זוֹ אֶת הַחֲלִיפִין.

הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן בְּדִבְרֵי רַב הוּנָא: **אָמַר מַר** – אָמַר רַב הוּנָא לְעֵיל, אִם אָמַר לְחֲבִירוֹ **מְכוֹר לִי** חֵפֶץ **בְּמַעוֹת אֵלּוּ, קָנָה** הַלּוֹקֵחַ אֶת הַחֵפֶץ, **וְיֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה**, וּבְיֹאֵר הַטַּעַם שֶׁקָּנָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹפֶן זֶה הֵרֵי זֶה כְּקִנְיַן חֲלִיפִין. מְבֹרָרֶת הַגְּמָרָא: **לֵימָא** – הָאִם יֵשׁ לְלַמּוֹד מִכָּאן שֶׁ**רַב הוּנָא מַמְצֵע נַעֲשֶׂה חֲלִיפִין**, שֶׁאִם לֹא כֵּן אֵיךְ קוֹנֶה הוּא עִם הַמָּעוֹת אֶת הַחֵפֶץ. דּוֹחֶה הַגְּמָרָא: **לֹא** – אֵין כַּוָּונַת רַב הוּנָא שֶׁקְּנִיַן הוּא בְּקִנְיַן חֲלִיפִין, אֶלָּא בְּקִנְיַן כֶּסֶף, וְהַטַּעַם שֶׁאֵין צָרִיךְ מְשִׁיכָה בְּאוֹפֶן זֶה, מִשּׁוּם שֶׁ**רַב הוּנָא סָבַר** לָהּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: **תּוֹרָה מָעוֹת קוֹנוֹת, וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ** חֲכָמִים מְשִׁיכָה קוֹנָה וְלֹא מָעוֹת, **גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמַר** לוֹ הַמּוֹכֵר לְקוֹנֶה נְשַׁרְפוּ חִטֶּיךָ **בַּעֲלִייָה**, וְלֹא יִטְרַח לְהַצִּילָם, וְכֵיוָן שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא גְּזֵירַת חֲכָמִים לְהַצְרִיךְ מְשִׁיכָה, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁרַק בְּ**מִלְּתָא דְּשָׁכִיחָא** – בְּאוֹפֶן שֶׁמְּצוּי גְּזֵרוּ **בָּהּ רַבָּנָן**, וּמַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּ**מִלְּתָא דְּלֹא שָׁכִיחָא**, כְּגוֹן בְּאוֹפֶן זֶה שֶׁאֵין הַמּוֹכֵר מְקַפִּיד עַל מְנִין הַדָּמִים, **לֹא גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן**, וְלִזֶּה נִתְבּוֹנֵן רַב הוּנָא, שֶׁמָּעוֹת אֵלּוּ קוֹנִים בְּתּוֹרַת דָּמִים, כְּשֵׁם שֶׁחֲלִיפִין קוֹנִים.

אָמַר לֵיהּ מַר הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נַחְמָן לְרַב אַשִׁי, אַתּוּן הָכִי מַתְנִיתוּ לָהּ – אַתֶּם שׁוֹנִים כָּךְ אֶת דִּבְרֵי רַב הוּנָא, שֶׁנִּסְתַּפְקָתֶם שָׁמַע הוּא סוֹבֵר מִטְּבֵעַ נַעֲשֶׂה חֲלִיפִין, וְדַחֵיתֶם שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ כֵּן מִדְּבָרָיו. אֲבָל **הָכִי מַתְנִינַן לָהּ** – אָנוּ שׁוֹנִים בְּפֵירוּשׁ לְעֵיל (מו.) **וְכֵן אָמַר רַב הוּנָא אֵין מַטְבֵּעַ נַעֲשֶׂה חֲלִיפִין**, יָחַד עִם שְׁאָר הָאֲמוֹרָאִים הַסּוֹבְרִים (שָׁם) שֶׁאֵין מִטְּבֵעַ נַעֲשֶׂה חֲלִיפִין. וְלִכְךָ לֹא הִסְתַּפְקָנוּ כְּלָל בְּדַעַת רַב הוּנָא, שׁוּדַּאי טַעְמוֹ מִשּׁוּם שֶׁסּוֹבֵר כְּרַבִּי יוֹחָנָן [וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל].

הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַחְלוֹקֶת אֲמוֹרָאִים בְּאֵיזֶה אוֹפֶן נַעֲשֶׂה קִנְיַן חֲלִיפִין. מְבֹרֶרֶת הַגְּמָרָא: **בַּמֶּה** קוֹנִין – בִּכְלִי שֶׁל מִי נַעֲשֶׂה קִנְיַן הַחֲלִיפִין, **רַב אָמַר בִּכְלִי שֶׁל קוֹנֶה**, כְּלוֹמַר הַקּוֹנֶה נוֹתֵן לַמּוֹכֵר אֶת סוֹדָרוֹ, וּבְמִשִּׁיכַת הַמּוֹכֵר אֶת הַסּוֹדָר נִקְנֶה חֲלִיפָיו לְקוֹנֶה, וְטַעַם הַדָּבָר, מִשּׁוּם **דְּנִיחָא לֵיהּ** – נַח לוֹ לְקוֹנֶה דְּלְהֶוֵי – שֶׁיִּהְיֶה הַמְּקֻנֶּה קוֹנֶה אֶת הַסּוֹדָר שֶׁלּוֹ, **כִּי הֵיכִי דְּלִימְצֵי וְלִיקְנֵי לֵיהּ** – כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ יִגְמוֹר הַמּוֹכֵר בְּדַעְתּוֹ וְיִקְנֶה לוֹ. **וְלוֹ אָמַר בְּכֵלָיו שֶׁל מְקֻנֶּה**, כְּלוֹמַר הַמְּקֻנֶּה נוֹתֵן לַמּוֹכֵר אֶת הַסּוֹדָר, וּבְמִשִּׁיכַת הַקּוֹנֶה אֶת הַסּוֹדָר נִקְנֶה לוֹ אַף חֲלִיפָיו שֶׁל הַמּוֹכֵר, וְטַעַם הַדָּבָר, מִשּׁוּם **דְּכֵיוָן דְּאִיהוּ** קָנֵי לֵיהּ – כֵּיוָן שֶׁהוּא קוֹנֶה אֶת חֲלִיפָיו, **וְכֵן הוּא** – הַפְּסוּק **אוֹמֵר** (וַיִּקְרָא כה לג) 'וְאִם הָמֵר יָמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ

המשך בעמוד צא

יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יֵאָכֵל', שאם אדם המיר בהמת קדשים בבהמת חולין
אינו יכול לפדות את בהמת התמורה, הרי שגאולה היא פדיה
והיינו מכירה. ותיבת 'תְּמוּרָה' זוֹ חֲלִיפִין, כלומר שמחליף כלי
תמורת חפץ אחר, וְכֵן הוּא – הפסוק (שם כז י) אוֹמֵר 'לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ
וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ', ובהמשך הפסוק (שם) נאמר, 'לְכָל דָּבָר שֶׁלָּךְ
אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ', מבארת הברייתא מִי נָתַן לְמִי את נעלו,
דעת תנא קמא, שבּוֹעֵז [הקונה] נָתַן לַגּוֹאֵל את נעלו, ועל ידי זה
הקנה לו הגואל את השדה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שהגּוֹאֵל [המקנה] נָתַן
לְבוֹעֵז את נעלו. הרי מבואר שרב אמר כתנא קמא, ולוי אמר כרבי
יהודה.

מביאה הגמרא דין נוסף בקנין חליפין: תָּנָא בברייתא, קוֹנִין בקנין
חליפין בִּכְלֵי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים אם רק כלי נעשה חליפין: אָמַר
רַב נַחְמָן לֹא שָׁנוּ שקונים בקנין חליפין אֶלָּא בִּכְלִי, אֲבָל בְּפֵרוֹת –
בפירות, דהיינו כל דבר שאינו נחשב כלי לֹא, ואפילו הוא שוה
הרבה. רַב שֵׁשֶׁת אָמַר, קונים אֲפִילּוּ בְּפֵרוֹת.

מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְּרַב נַחְמָן, משום דְּאָמַר קְרָא – כתוב
בפסוק (שם), 'נַעֲלוֹ', ולמדים מכך שרק נַעַל וכל הדומה לנעל,
דהיינו כלים, אֵין – אבן קונה, אך מִידֵי אַחֲרִינָא – דבר אחר שאינו
כלי לֹא קונה. וּמַאי טַעְמֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת, משום דְּאָמַר קְרָא (שם),
'לְכָל דָּבָר', ולמדים מכך שאפשר לקיים ולעשות את הקנין
בכל דבר ואף בפירות.

שואלת הגמרא: לְרַב נַחְמָן נַמִּי הָכְתִיב – הרי כתוב 'לְכָל דָּבָר',
ומשמע בכל דבר ואפילו בפירות. משיבה הגמרא: רב נחמן מפרש
דַּהֲהוּא 'לְכָל דָּבָר' בא ללמד דְּנִקְנִין בְּמַעֲלֶה – שגם ב'גאולה'
דהיינו מכירה בקנין סודר, וגם ב'תמורה' דהיינו קנין שמחליפין
שוה בשוה מתקיים הקנין על ידי מעלה, ולא בא הפסוק לומר במה
עושים את קנין החליפין. שואלת הגמרא: וְרַב שֵׁשֶׁת נַמִּי הָכְתִיב
'נַעֲלוֹ', ומשמע דוקא כלי. משיבה הגמרא: אָמַר לָךְ רַב שֵׁשֶׁת,
שתיבת 'נעלו' אינה באה למעט שרק כלי כעין נעל קונה בחליפין,
אלא באה ללמד מַה נַּעֲלוֹ דָּבָר הַמְסוּיָּים – כשם ש'נעל' הוא דבר
שלם, אַף קונים בְּכָל דָּבָר הַמְסוּיָּים ושלם, לְאַפּוֹקֵי – להוציא חֲצִי
רִמּוֹן וַחֲצִי אֱגוֹז דִּלֹּא – שלא עושים בו חליפין.

מביאה הגמרא שנוסח השטר שכותבים כראיה על קנין חליפין,
מוכיח כמי ההלכה במחלוקות שהובאו לעיל: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ
דְּרַב אִידִי, כְּמַאן – כדעת מי כַּתְבִינַן הָאִידָּנָא – נוהגים עתה לכתוב
בשטרות המעידים שנעשה קנין סודר, נוסח זה 'כְּמָנָא דְּכָשַׁר
לְמִקְנֵא בֵּיהּ', תיבת 'כְּמָנָא' דהיינו כלי, באה לומר שהקנין נעשה
רק בכלי כרב נחמן, וּלְאַפּוֹקֵי מִדְּרַב שֵׁשֶׁת דְּאָמַר שקוֹנִין גם בְּפֵרוֹת.
ותיבת 'דְּכָשַׁר' באה לומר שהקנין נעשה בדבר הראוי לקנין,
וּלְאַפּוֹקֵי מַדִּשְׁמוּאֵל – להוציא מדעת שמואל דְּאָמַר שקוֹנִין

בְּמִרוֹקָא – כלי העשוי מגללי בקר. 'לְמַקְנֵיָא', לומר שהקנין נעשה בסודר של הקונה, 'לַאֲפוּקֵי מִדְּלֵוֵי דְּאָמַר בְּבֶלְיוֹ שֶׁל מַקֵּנָה, קָא מַשְׁמַע לָן לְמַקְנֵיָא וְלֹא לְקַנּוּיֵי – משמיענו הלשון 'למקניא', שהקונה נותן את הכלי כדי לקנות בו, ולא המקנה כדי להקנות בו. תיבת 'בֵּיהּ', נחלקו אמוראים מה באה למעט, רַב פָּפָּא אָמַר, לְמַעוּטֵי מְטַבֵּעַ, שאינו נעשה חליפין. וְרַב זְבִיד וְאִיתֵימָא רַב אַשִׁי אָמַר, לְמַעוּטֵי אִיפּוּרֵי הֲנָאָה, כגון סודר של עיר הנידחת. וְאִיבָּא דְּאָמְרֵי שלא נחלקו האמוראים, אלא 'בֵּיהּ', אָמַר רַב פָּפָּא, לְמַעוּטֵי מְטַבֵּעַ. ו'דְּכֻלֵּי', אָמַר רַב זְבִיד וְאִיתֵימָא רַב אַשִׁי, לְמַעוּטֵי אִיפּוּרֵי הֲנָאָה. אֲבָל מוֹרִיקָא לֹא אִצְטְרִיךְ למעט כלל, שפשוט הוא שאינו חשוב לעשות קנין על ידו:

שנינו במשנה: אֲסִימוֹן קוֹנֶה אֶת הַמַּטְבֵּעַ וְכוּ' והמטבע אינו קונה את אסימון:

מבררת הגמרא: מַאי אֲסִימוֹן. אָמַר רַב, מָעוֹת הַנִּיתָּנוֹת בְּסִימָן לְבֵית הַמֶּרְחָץ, שהיה הבלן רוצה לדעת את מנין הרוחצים להחם להם מים, ולכך היה מקבל סימנים מן הנמנים לרחוץ, והיו נותנים לו מעות פחותות ורעות בתורת סימן.

הגמרא מקשה על רב: מֵיתִיבִי, שנינו במשנה (מע"ש פ"א מ"ב), אֵין מְחַלְּלִין פירות מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל אֲסִימוֹן, וְלֹא עַל מָעוֹת הַנִּיתָּנוֹת בְּסִימָן לְבֵית הַמֶּרְחָץ. מדייקת הגמרא: מִכְּלָל – הרי משמע דְּאֲסִימוֹן לַאו מָעוֹת הַנִּיתָּנוֹת בְּסִימָן לְבֵית הַמֶּרְחָץ, שהרי כפלם התנא. וְכִי תֵּימָא פָּרִישִׁי קָמְפָרֵשׁ – שמפרשת המשנה שאסימון היינו מעות בית המרחץ, וְהָא לֹא תָּנָא הָכִי – והרי מצינו ברייתא אחרת שמפורש בה ששני דברים הם, ששנינו בברייתא, מְחַלְּלִין מַעֲשֵׂר שֵׁנִי עַל אֲסִימוֹן דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין מְחַלְּלִין, וְשָׁוִין – ומודים שֶׁאֵין מְחַלְּלִין מעשר שני עַל מָעוֹת הַנִּיתָּנוֹת בְּסִימָן לְבֵית הַמֶּרְחָץ. הרי מבואר בברייתא זו שמעות המרחץ אינן אסימון, שהרי שונים הם בדינם.

הגמרא מבארת באופן אחר מהו 'אסימון': אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי אֲסִימוֹן, פּוּלְטָא – מתכת עגולה העומדת לצור עליה את צורת המטבע. מוסיפה הגמרא: וְאַוְזֵא – והלך רַבִּי יוֹחָנָן לְמַעֲמֵיהּ – לטעמו, כלומר ביאר רבי יוחנן בסוגייתנו כפי שביאר כבר בדבריו, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יוֹסֵה וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד – דעתם שוה, דהיינו רַבִּי יוֹסֵה הָא דַּאֲמָרָן – מה שאמר לעיל שמחללין מעשר שני על אסימון, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל מַאי הִיא – מה הוא הדבר שאמר, דְּתַנְיָא – ששנינו בברייתא, בפסוק האמור לענין חילול פירות מעשר שני, נאמר (דברים יד כה) 'וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ', וכוונת הפסוק לְרַבּוֹת שאפשר לחלל פירות אלו על כָּל דָּבָר הַנִּצְרָר בַּיָּד – דבר שמצניעים אותו לאיזה צורך, אף שאין עליו צורה, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לְרַבּוֹת כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו צוּרָה, דהיינו מטבע טבוע. וממה שאמר רבי יוחנן שדעת רבי ישמעאל המכשיר דבר שאין עליו צורה, כדעת רבי דוסא שהכשיר אסימון, מבואר שפירש שאסימון הוא דבר שאין עליו צורה, דהיינו 'פולטא', וכמו שפירש בסוגייתנו:

שנינו במשנה: כֵּיצַד מַשָּׂךְ חֵימָנוּ פֵּירוֹת וְלֹא נָתַן לוֹ מָעוֹת אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ וְכוּ', נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו: הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים האם דין זה שאין המטלטלין נקנים במעות, הוא מן התורה: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דִּבְרֵי תּוֹרָה מָעוֹת קוֹנוֹת – מדין התורה נתינת מעות קונה אף את המטלטלין, וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ חכמים שרק מַשִּׂיכָה קוֹנָה את המטלטלין, גְּזֵירָה שֶׁמָּא יֹאמַר לוֹ המוכר נְשָׂרְפוּ חִטָּיךְ בָּעֲלִיָּיה – שמא יפול דליקה בבית המוכר, ולא יחוש המוכר לטרוח ולהציל את המטלטלין של הלוקח שנשארו ברשותו, אלא יאמר ללוקח 'נשרפו החטים שלך בעליית הגג', ולכך תקנו חכמים שכל זמן שלא משך הלוקח את המטלטלין לרשותו, יכול הלוקח לחזור בו, ולכך יטרח המוכר להצילם כדי שלא יראה הלוקח את הדליקה באה, ויחזור בו, ויצטרך המוכר להחזיר המעות ללוקח.

שואלת הגמרא: סוֹף סוֹף לא יפסיד הקונה, שהרי מַאן דְּשָׁרָא דְּלֵיקָה בְּעֵי שַׁלּוּמֵי – מי שהטיל את הדליקה צריך לשלם את הנזק לבעל המטלטלין. משיבה הגמרא: אֶלָּא גְּזֵירָה שֶׁמָּא תִּפּוֹל דְּלֵיקָה בְּאוֹנֶס, שלא יתחייב שום אדם לשלם את הנזק. וממילא אִי מוֹקְמַתְּ לְהוּ בְּרִשּׁוּתֵיהּ – אם תעמיד את המטלטלין ברשות המוכר, מָסַר נַפְשֵׁיהּ בְּטָרַח וּמַצֵּיל – ימסור את נפשו ויטרח ויציל אותם, שאם לא כן יחזור בו הלוקח, ויצטרך המוכר להחזיר את המעות שקיבל, וְאִי לֹא נעמידם ברשותו לֹא מָסַר נַפְשֵׁיהּ בְּטָרַח וּמַצֵּיל.

רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, מְשִׂיכָה מְפוֹרֶשֶׁת מִן הַתּוֹרָה, כלומר, מדין התורה הוא שמטלטלין נקנים במשיכה ולא במעות. מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ. משום שדורש את מה דְּאָמַר קְרָא – שנאמר בפסוק (ויקרא כה יד) בענין איסור אונאה במכירה 'וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו', שלשון הפסוק 'מיד' משמעו שהקנין חל על ידי שהַדָּבָר הַנִּקְנֶה עובר מִיָּד המוכר לְיַד הקונה, דהיינו שהקונה מושך את המטלטלין מרשות המקנה לרשותו, הרי לנו שמטלטלין נקנין במשיכה.

מבארת הגמרא מדוע רבי יוחנן לא דורש את הפסוק בריש לקיש: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, תיבת 'מִיַּד' נצרכת לְמַעוּטֵי – למעט שרק מטלטלין הניקחים מיד ליד יש בהם דין אונאה, אבל קַרְקַע שאינה ניקחת מיד ליד, דְּלֵית [–אין] בָּהּ דין אוֹנָאָה, ולא לימדה התורה כאן באיזה קנין נקנים המטלטלין. ואילו רֵישׁ לָקִישׁ סבר, שאילו היתה התורה רוצה ללמד רק לענין אונאה, אִם כֵּן לִכְתּוֹב קְרָא רק 'וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ', תיבות 'אוֹ קָנֹה' לָמָּה לִי – מדוע נכתבו, שְׁמַע מִינָּהּ לְמִשִּׂיכָה – אלא ממה שנסמכו תיבות 'או קנה' לתיבת 'מיד' למדים אנו דין נוסף, שאין המטלטלין נקנים עד שיצאו מיד המקנה ויבואו ליד הקונה.

שואלת הגמרא: וְרַבִּי יוֹחָנָן הסובר שהפסוק רק בא למעט אונאה בקרקעות, תיבות 'אוֹ קָנֹה' מַאי עָבֵיד לֵיהּ – לאיזה צורך נכתבו תיבות אלו. משיבה הגמרא: מֵיבָּעֵי לֵיהּ – תיבות אלו נצרכות לְכִדְתַנְיָא, נאמר בפסוק (שם) 'וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר' 'אַל תּוֹנוּ', אֵין לִי אֶלָּא שֶׁנִּתְאַנָּה לוֹקֵחַ על ידי המוכר, אך באופן שנִּתְאַנָּה מוֹכֵר על ידי הקונה מְנַיִן שאף בכך יש איסור, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אוֹ קָנֹה' 'אַל תּוֹנוּ', שמשמע שאף הקונה לא יאנה את המוכר. ואילו רֵישׁ לָקִישׁ סבר, תֵּרְתֵּי גְּמַר מִינֵּיהּ – שני דברים למדים מתיבות 'או קנה', ממשמעות הלשון למדים שאסור לקונה לאנות את המוכר, וממה שסמך 'או קנה' ל'מיד' ולא סמך 'ממכר' ל'מיד' למדים שמשיכה קונה.

הגמרא מקשה מדברי רבי שמעון במשנתינו על ריש לקיש: תְּנַן במשנתינו (לעיל מד.), אם הקונה נתן מעות למוכר עבור מטלטלין ולא משך אותם, דעת רבנן שניהם יכולים לחזור בהם מן המקח. אמנם רַבִּי שִׁמְעוֹן חולק וְאוֹמֵר, כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בְּיָדוֹ יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. ולכך רק המוֹכֵר שהמעות והמטלטלין בידו הוּא דְּמָצֵי הָדַר בֵּיהּ – יכול לחזור בו, אך הלוֹקֵחַ לֹא מָצֵי הָדַר בֵּיהּ. מקשה הגמרא: אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא כדעת רבי יוחנן שמָּעוֹת קוֹנוֹת מן התורה, מֻשָּׁם הָכִי מוֹכֵר מָצֵי הָדַר בֵּיהּ, לוֹקֵחַ לֹא מָצֵי הָדַר בֵּיהּ – אם כן ניתן לומר שתקנו חכמים שרק המוכר יכול לחזור בו ולא הקונה, שהרי די בכך שהמוכר יכול לחזור בו אם יתייקרו המטלטלין, כדי שימסור נפשו להצילם על מנת להרויח. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ כדעת ריש לקיש שמן התורה מָעוֹת אֵינָן קוֹנוֹת, יקשה, אם כן לוֹקֵחַ נָמֵי לִיחֲדַר בֵּיהּ – שגם הלוקח יוכל לחזור בו, שהרי לא חל קנין כלל.

מתרצת הגמרא: אָמַר לְךָ רֵישׁ לָקִישׁ, אֲלִיבָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא קָאָמִינָא – אכן אין דברי אמורים לדעת רבי שמעון, שודאי מודה אני שלדעתו מעות קונות מן התורה, וְכִי קָאָמִינָא – ומה שאמרתי שאין מעות קונות מן התורה, היינו רק אֲלִיבָּא דְּרַבָּנָן – לדעת רבנן החולקים עליו וסוברים שקודם משיכה בין המוכר ובין הקונה יכולים לחזור בהם.

הגמרא שבה ומקשה לאידך גיסא, לדעת רבי יוחנן. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְרֵישׁ לָקִישׁ הסובר שלפי רבנן מעות אינם קונות מן התורה כלל, הֵיינוּ דְּאִיבָּא בֵּין רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנָן, שרבנן סברו שאין מעות קונות מן התורה, ולכן בין הלוקח ובין המוכר יכולים לחזור בהם, ואילו רבי שמעון סבר שזהו רק תקנת חכמים שקודם משיכה אפשר לחזור מן המקח, ולכן רק למוכר תיקנו חכמים שיוכל לחזור בו. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן הסובר שאף לדעת רבנן מעות

המשך בעמוד מה

קונות מן התורה, אם כן **מַאי אִיכָּא** בֵּין רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבָּנָן, שמחמת כן נחלקו במשנתינו מי יכול לחזור בו.

משיבה הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ דְּרַב חִסְדָּא** – יש ביניהם מחלוקת אם תקנת משיבה נאמרה כדברי רב חסדא, **דְּאָמַר רַב חִסְדָּא** להלן (מט:), **כְּדֶרֶךְ שֶׁתִּקְּנוּ מְשִׁיכָה בְּמוֹכְרִין כָּךְ תִּקְּנוּ מְשִׁיכָה בְּלָקוֹחוֹת,** כלומר, כשם שתיקנו חכמים שיכול המוכר לחזור בו כל עוד לא משך הקונה, כך תיקנו מטעם זה שגם הלוקח יוכל לחזור בו, שמעתה כל שכן שיטרח המוכר להציל, משום שיחשוש שמא הקונה יראה דליקה באה ויחזור בו, ויפסיד המוכר את הכל. ובזה נחלקו, **רַבִּי שִׁמְעוֹן לֵית לֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא** – רבי שמעון אינו סובר שנתקנה תקנת משיכה אף על הלוקח כפי שאמר רב חסדא, ולכך אין הלוקח יכול לחזור בו, **וְרַבָּנָן אִית לְהוּ דְּרַב חִסְדָּא** – רבנן סוברים שתיקנו אף על הלוקח כדברי רב חסדא, ושניהם יכולים לחזור בהם.

הגמרא מוסיפה להקשות ממשנתינו על ריש לקיש: **תָּנַן** במשנתינו, שאמנם כשנתן מעות ולא משך את החפץ יכול לחזור בו, **אֲבָל** מכל מקום **אָמְרוּ** חכמים על החוזר בו, **מִי שֶׁפָּרַע מִדּוֹר הַמְּבוּל הוּא עָתִיד לִיפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּדִיבּוּרוֹ.** שואלת הגמרא: **אִי אָמְרְתְּ בִּשְׁלָמָא קוֹנוֹת וּכְדַעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן,** מובן **שִׁמְשׁוֹם הָכִי קָאֵי בַּ'אֲבָל'** – משום קנין זה עומד החוזר בו בקללת 'מי שפרע', שחזר בו על כל פנים מקנין המועיל מן התורה, **אֶלָּא אִי אָמְרְתְּ** כריש לקיש שאף מן התורה **מָעוֹת אֵינָן קוֹנוֹת, אַמַּאי קָאֵי בַּ'אֲבָל'** – מדוע החוזר בו עומד בקללה זו, והרי לא נעשה כאן שום קנין. מתרצת הגמרא: **מְשׁוּם דְּבָרִים** – משום שחזר בו ממה שדיברו וסיכמו ביניהם.

שואלת הגמרא: **וּבִדְבָרִים מִי קָאֵי בַּ'אֲבָל'** – וכי על דברים בלבד עומד החוזר בו בקללת 'מי שפרע', **וְהָתַנְיָא** – והרי שנינו בברייתא,